

Кондратьєв Юрій Володимирович,
слухач магістратури ННІ № 1 Національної
академії внутрішніх справ

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ФОТО- ТА ВІДЕОЗЙОМКУ ПЕРЕМІЩЕНЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ, ЗБРОЇ І ТЕХНІКИ

Сьогодні суспільство зіткнулось із зовсім іншою реальністю, яка почала диктувати свої суворі правила. Навіть просто, здавалося б, звичайне відео або фото, опубліковане у соціальній мережі, може призвести до жакликих та непправних наслідків. З огляду на цю ситуацію, 24.03.2022 Верховна Рада України ухвалила Законопроект № 7189 «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо забезпечення протидії несанкціонованому розповсюдженню інформації про направлення, переміщення міжнародної військової допомоги в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших військових формувань України, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану».

Розділ І «Злочини проти основ національної безпеки України» Кримінального кодексу України (далі – «КК України») доповнено статтею 114-2 «несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану».

Частина 1 цієї статті визначає, що поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, у тому числі про їх переміщення територією України, якщо така інформація не розміщувалася у відкритому доступі Генеральним штабом Збройних Сил України чи Міністерством оборони України або в офіційних джерелах відповідних відомств країн-партнерів, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану карається позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років.

Частина 2 передбачає, що поширення інформації про переміщення, рух або розташування Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, за можливості їх ідентифікації на місцевості, якщо така інформація не розміщувалася у відкритому доступі Генеральним штабом Збройних Сил України, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану карається позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років.

Частина 3 встановлює, що дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені за попередньою змовою групою осіб або з корисливих мотивів, або з метою надання такої інформації державі, що

здійснює збройну агресію проти України, чи незаконним збройним формуванням, або якщо вони спричинили тяжкі наслідки караються позбавленням волі на строк від восьми до дванадцяти років.

Одразу виникає запитання, як відмежувати вказаний злочин від, наприклад, державної зради. Річ у тім, що розташування, організаційна структура військових установ у період воєнного часу є державною таємницею. Водночас відповідно до ст. 111 КК України передача цих відомостей на шкоду суверенітету, обороноздатності, державної безпеки кваліфікується як державна зрада. Також подібні дії можуть бути розцінені як шпигунство (ст. 114 КК України), якщо дії вчинені іноземцем або особою без громадянства. При цьому розповсюдження інформації, по суті, є такою ж формою передачі інформації, «замаскованої» під публічне висвітлення. Треба звернути увагу, що відповідно до нової статті несанкціонованим вважається будь-яке розповсюдження інформації, тобто таке, що вчинене певною особою вперше, так і наступне розповсюдження вже опублікованої інформації зовсім іншою особою.

Таким чином, встановлюється відповідальність за поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, у тому числі про їх переміщення територією України, та поширення інформації про переміщення, рух або розташування Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, за можливості їх ідентифікації на місцевості. Тобто, диспозицією даної статті охоплюються такі дії, як публікування фото- та відеоматеріалів. Слід розглянути питання суб'єкта даного кримінального правопорушення, тобто хто може бути притягнутий до відповідальності?

За загальним правилом, відповідно до ч. 1 ст. 22 КК України кримінальній відповідальності підлягають особи, яким до вчинення кримінального правопорушення виповнилося шістнадцять років. Частина 2 даної статті передбачає виключний перелік кримінальних правопорушень, відповідальність за які настає від чотирнадцяти до шістнадцяти років. Зміни в дану частину Законом № 2160-IX не вносились. Отже, відповідальність за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого статтею 114-2 КК України, наставатиме з шістнадцяти років для фізичних осіб.

Окрім цього, вчинення уповноваженою особою юридичної особи від її імені та в її інтересах кримінального правопорушення, передбаченого, зокрема, статтею 114-2 КК України, є підставою для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру.

З огляду на наведене, відповідальність за статтею 114-2 КК України будуть нести як фізичні так і юридичні особи.

Законом № 2160-IX вносяться відповідні зміни також до Кримінального процесуального кодексу України (далі – «КПК України»), якими закріплено підслідність щодо розслідування кримінального правопорушення, передбаченого статтею 114-2 КК України, за слідчими органів безпеки, а також поширено на таке кримінальне правопорушення можливість спеціального досудового розслідування (i№ abseNetia), тобто за відсутності підозрюваного.

Відповідно до статті 297-1 КПК України спеціальне досудове розслідування (i№ abseNetia) здійснюється стосовно одного чи декількох підозрюваних згідно із загальними правилами досудового розслідування, передбаченими КПК України, з урахуванням положень глави 24-1 КПК України, на підставі ухвали слідчого судді. Він покликаний запобігти вчиненню відповідних злочинів та передбачити інші відповідні покарання для осіб, які навмисне та незаконно розповсюджують інформацію про направлення, переміщення міжнародної військової допомоги в Україну, а також інформацію про переміщення, рух або розташування Збройних Сил України чи інших військових формувань України, шляхом встановлення кримінальної відповідальності за відповідні діяння.

Зазначена ініціатива законотворців є цілком слушною і вчасною, однак конкретизація та диспозиція запропонованих статей ще потребує доопрацювання. Як буде працювати на практиці дана конструкція залишається відкритим питанням, адже є досить багато обставин, які необхідно враховувати індивідуально, що у свою чергу може призвести до різного застосування даної норми. Тож, наскільки це буде дієвим механізмом і з якими труднощами можна зіткнутись покаже тільки час.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

2. Про внесення змін до кримінального та кримінального процесуального кодексів України щодо забезпечення протидії несанкціонованому поширенню інформації про направлення, переміщення зброї озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчиненому в умовах воєнного або надзвичайного стану: Закон України від 24.03.2022 № 2160-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2160-20#Text>.

3. Огляд законодавства. Тиша заради безпеки. Відповідальність за фото- та відеозйомку переміщень військовослужбовців, зброї і техніки. URL: <https://everlegal.ua/vidpovidalnist-za-foto-ta-videozyomku-peremische-№-viyskovosluzhbovtsiv-zbroyi-i-tekhniky>.

4. Кримінальна відповідальність під час воєнного стану: законодавчі новели. URL: <https://uba.ua/ukr/News/9115/>.